

जगबुडी नदी, ता. खेड, जि. रत्नागिरी येथील
गाळ व बेटे काढण्याच्या कामास प्रशासकीय
मान्यता प्रदान करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
जलसंपदा विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक: पुनिगा-२०२३/ (प्र.क्र.११५/२०२३)/ सि.व्य.(महसूल)
मंत्रालय, मुंबई ४०००३२,
दिनांक: ३०.१०.२०२३

वाचा: शासन निर्णय क्र.नदिगा २०२२/प्र.क.(२९९/२०२२)/ सि.व्य.(म), दि. २५.०७.२०२३.

प्रस्तावना :-

रत्नागिरी जिल्ह्यातील खेड शहराच्या पूर्वेस अतितीव्र स्वरूपाचा पश्चिम घाट असून पश्चिम वाहिनी नदीअंतर्गत जगबुडी नदीचा उगम कापडे, ता.पोलादपूर, जि. रायगड येथे होत आहे. सह्याद्री रांगाच्या उंचीवरील उगमामुळे जगबुडी नदीच्या पाणलोट क्षेत्राचा उतारही तीव्र स्वरूपाचा आहे. दिनांक २२/०७/२०२१ ते २३/०७/२०२१ या कालावधीत जगबुडी नदीच्या पाणलोट क्षेत्रात (पिंपळवाडी लघु प्रकल्प) अनुक्रमे १८६ मि.मि., ३६८ मि.मि. इतके पर्जन्यमानाची नोंद झालेली होती. जगबुडी नदीची लांबी ही ६७ कि.मी. असून खेड शहरापर्यंत सदर नदीची लांबी साधारणपणे ४० कि.मी. आहे. पुढे जगबुडी नदीचा प्रवाह वाहत जाऊन खेड तालुक्यातील बहिरवली गावाजवळ वाशिष्ठी नदीस मिळतो. जगबुडी नदीच्या डुबी, कुंभार्ली व चोरद या उपनद्या असून नातूवाडी मध्यम प्रकल्प व शिरवली लघु प्रकल्प चोरद नदीवर तसेच डुबी नदीवर पिंपळवाडी लघु प्रकल्प आहे.

दि. २१/०७/२०२१ ते २२/०७/२०२१ या कालावधीमध्ये जगबुडी नदीच्या पाणलोट क्षेत्रात व घाटमाथ्यावर अनुक्रमे नवजा ९४६ मि.मि., महाबळेश्वर ५५६ मि.मि. व खेडमध्ये २०० मि.मि. इतक्या पर्जन्यमानाची नोंद झाली आहे. जगबुडी नदीचे पाणलोट क्षेत्र अतितीव्र उताराचे असल्यामुळे पाणलोट क्षेत्रातील पाण्याचा प्रवाह जलद गतीने खेड शहराच्या दिशेने खाली येतो. दि.२२/०७/२०२१ ते २३/०७/२०२१ रोजी पाणलोट क्षेत्रामधून वाहून येणाऱ्या पाण्याच्या प्रवाहास नदी पात्रातील गाळामुळे अवरोध निर्माण होवून सदरचे पाणी खेड शहरामध्ये शिरून महापूराची परिस्थिती निर्माण झालेली होती.

त्यामुळे खेड शहरातील बाजारपेठेचे नुकसान झाले होते. जुलै २०२१ मध्ये जगबुडी व डुबी नदीस आलेल्या महापुरानंतर खेड नगरपरिषद, तसेच खेड व आजुबाजूच्या परीसरातील नागरिकांनी व अशासकिय सेवाभावी संस्थांनी जगबुडी नदीपात्रातील गाळ काढणे आवश्यक असल्याबाबतची निवेदने जलसंपदा व महसूल विभागाकडे सादर केली आहेत. या निवेदनांच्या अनुषंगाने क्षेत्रिय कार्यालयाने जगबुडी व तिच्या उपनद्यांच्या क्षेत्राची पाहणी करून क्षेत्रीय स्तरावर सविस्तर गाळ काढणेबाबतचा प्रस्ताव विभागीय कार्यालयामार्फत सादर करण्यात आला. सदर प्रस्तावास मुख्य अभियंता (यांत्रिकी), जलसंपदा विभाग यांनी तांत्रिक मान्यता प्रदान केली आहे. या प्रस्तावामध्ये जगबुडी नदी व तिच्या कुंभार्ली, डुबी व चोरद या उपनद्यांमधील गाळ काढणे प्रस्तावित करण्यात आलेले आहे. सदर प्रस्तावास प्रशासकीय मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

कोंकण पाटबंधारे विकास महामंडळ, ठाणे अंतर्गत जगबुडी नदी, ता. खेड, जि. रत्नागिरी या नदी मधील गाळ व बेटे काढण्याच्या रु. २,८४,००,९७२.००/- (दोन कोटी चौऱ्यांशी लक्ष नऊशे बहात्तर) एवढ्या खर्चाच्या संबंधित यांत्रिकी विभागाचे तांत्रिक मान्यताप्राप्त अंदाजपत्रकास खालील अटींच्या अधिन राहून प्रशासकीय मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे:-

क) शासनाच्या प्रचलित धोरणानुसार गाळ काढण्याच्या दृष्टीने आवश्यक ती कार्यवाही करण्यात यावी. शासन निर्णय क्र. नदिगा २०२२/प्रक.(२९९/२०२२)/सि.व्य.(म), दि. २५.०७.२०२३ मधील अटी व शर्तीचे पालन करावे. तसेच सदर शासन निर्णयातील गाळ नदीत पुनःश्च वाहून येऊ नये याकरिता सुचविलेल्या उपाययोजनांचा अवलंब करावा व काढलेला गाळ पुनःश्च नदीत वाहून येऊ नये याची दक्षता घ्यावी.

ख) कामास लागणाऱ्या आवश्यक त्या सर्व परवानग्या संबंधित विभागाकडून सक्षम स्तरावरून प्राप्त करून घेण्यात याव्यात.

ग) सागरी किनारी नियमन क्षेत्र (CRZ) बाबत आवश्यक मंजूरी घेण्यात यावी. सदर मंजूरी प्राप्त झाल्याखेरीज क्षेत्रीय स्तरावर काम हाती घेण्यात येऊ नये.

घ) जगबुडी नदीमधून काढलेला गाळ कोणत्याही नागरिकांना त्रास होणार नाही या दृष्टीने सुरक्षित ठिकाणी टाकण्यात यावा व गाळ पुनःश्च नदीमध्ये वाहून जाणार नाही, याची दक्षता घेण्यात यावी. सदर गाळ सुयोग्य ठिकाणी टाकण्यासाठी नगरपालिका/ जिल्हाधिकारी यांचेकडून जागा उपलब्ध करून घ्यावी व त्या जागेची निश्चिती महसूल विभागाकडून करून घेण्यात यावी.

च) नदीमध्ये खाजगी बेटे असल्यास संबंधितांच्या आवश्यक त्या संमती/परवानग्या घेण्यात याव्यात.

छ) काम पूर्ण झाल्यानंतर त्याबाबतचे प्रमाणपत्र शासनास त्वरीत उपलब्ध करून द्यावे.

ज) लोकसहभागातून नदीतील गाळ काढून नेणे अथवा काढलेला गाळ वाहतूक करून शेतात टाकणे यासाठी प्रयत्न करावे. त्याकरीता गौण खनिज शुल्क आकारणी करण्यात येऊ नये. या गौण खनिजाचा हिशोब देणे जलसंपदा विभागास बंधनकारक असणार नाही. सदर वाळू, दगड गोटे, वाळूमिश्रीत माती काढण्यासाठी स्वामित्व शुल्क माफ करणेसाठी समृद्धी महामार्गप्रमाणे महसूल विभागाची परवानगी घ्यावी.

झ) प्रशासकीय मान्यता म्हणजे अहवालातील तांत्रिक बाबी अथवा निविदा विषयक क्षेत्रीय स्तरावरील निर्णयास मान्यता गृहीत धरली जाणार नाही. तसेच सदर प्रकल्पासाठी कोणत्याही प्रयोजनार्थ मंजूर प्रशासकीय मान्यतेच्या मर्यादेत काम पूर्ण करण्याची व निधी खर्च करण्याची जबाबदारी संपूर्णपणे महामंडळाची राहिल.

ट) जलसंपदा विभागाचे प्रचलित शासन निर्णय, नियम, CVC ची मार्गदर्शक तत्वे, वित्तीय अधिकार मर्यादा, विहीत केलेली निविदा कार्यपद्धती याची काटेकोरपणे अंमलबजावणी करणे आवश्यक आहे व याची जबाबदारी संपूर्णपणे महामंडळाची राहिल.

प्रस्तावित कामासाठी होणारा खर्च “४७११ पुरनियंत्रण प्रकल्पावरील भांडवली खर्च, १९०-सार्वजनिक क्षेत्रातील व इतर उपक्रमातील गुंतवणुका, (०१) सार्वजनिक क्षेत्रातील व इतर उपक्रमातील गुंतवणुका,(०१) (०४) कोंकण पाटबंधारे विकास महामंडळ, ठाणे भागभांडवली अंशदान (४७११ २८४७)” या लेखाशीर्षाखाली करावा व मंजूर अनुदानातून भागविण्यात यावा.

या कामास प्रदान करण्यात आलेली प्रशासकीय मान्यता सि.व्य. (महसूल) कार्यासनाच्या प्रशासकीय मान्यता नोंदवहीमध्ये क्र. १७ / सन २०२३ वर नोंदविण्यात आलेली आहे.

वित्तीय अधिकार नियमपुस्तिका - १९७८ भाग पहिला मधील तरतुदीनंतर प्रशासकीय विभागास प्राप्त अधिकार व आंतरवित्तीय सल्लागार व सह सचिव यांच्या सहमतीने हा शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्यांचा संगणक संकेतांक क्र २०२३१०३०१६२३५०९९२७ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने,

(सोनल गायकवाड)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत :-

- १) मा. राज्यपाल यांचे अपर मुख्य सचिव,मलबार हिल, मुंबई.
- २) मा.मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ३) मा. उपमुख्यमंत्री (जलसंपदा) यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ४) मा.अध्यक्ष/उपाध्यक्ष, विधानसभा, विधानभवन,मुंबई
- ५) मा.सभापती/उपसभापती, विधानपरिषद, विधानभवन,मुंबई
- ६) मा.विरोधी पक्षनेते, विधानसभा,मुंबई यांचे कार्यालय,विधानभवन, मुंबई
- ७) मा.विरोधी पक्षनेते, विधानपरिषद ,मुंबई यांचे कार्यालय, विधानभवन, मुंबई
- ८) अपर मुख्य सचिव (जलसंपदा) यांचे स्वीय सहायक,जलसंपदा विभाग,मंत्रालय, मुंबई,
- ९) सचिव (जसंव्य व लाक्षेवि) यांचे स्वीय सहायक, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
- १०) महालेखापाल-१ (लेखा वअनुज्ञेयता/लेखापरीक्षा),महाराष्ट्र राज्य,मुंबई,
- ११) महालेखापाल-२ (लेखा वअनुज्ञेयता/लेखापरीक्षा),महाराष्ट्र राज्य,नागपूर,
- १२) कार्यकारी संचालक, कोंकण पाटबंधारे विकास महामंडळ, ठाणे,
- १३) मुख्य अभियंता, जलसंपदा विभाग, कोंकण प्रदेश, मुंबई
- १४)आंतरवित्त सल्लागार व सहसचिव,जलसंपदा विभाग,मंत्रालय, मुंबई,
- १५) अधीक्षक अभियंता, रत्नागिरी पाटबंधारे मंडळ, रत्नागिरी
- १६) सि.व्य. (महसूल) कार्यासन संग्रहार्थ.

शासन निर्णय क्रमांक : पुनिगा -२०२३/ (प्र.क्र.११५/२०२३)/ सिंव्य (महसूल), दि.३०.१०.२०२३ चे सहपत्र
परिशिष्ट

Sr.No.	Particular	Amount (Rs)
१	Amount of Main work	
	a) Silt removing work	२,७३,९९,८८०.००
	b) Survey work	८,४१,२५३.४८
२	१ % Insurance on (b)	८,४१२.५४
३	Add १८ % for GST	१,५१,४२५.६३
	Total Amount	२,८४,००,९७२.००

(सोनल गायकवाड)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन